

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cena: na godinu K 12. — Za po godinu K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — Uviše poštarski trošak. — Pojedini broj 40 para. — Plativo i utiživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi iskajšu se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvalne iskajšu se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Glavna godišnja skupština stranke prava.

U smislu pravilnika stranke i u sporazumu sa saborskim klubom, sazivjem glavnu godišnju skupštinu stranke prava sa sljedećim dnevnim redom:

1. Izvještaj o radu stranke;
 2. Izvještaj o političkom položaju;
 3. Izvještaj o gospodarstvenim pitanjima;
 4. Izvještaj o izbornoj reformi;
 5. Nutarnja pitanja stranke.
- Skupština će se držati dne 25. studenoga u Makarskoj u 9 sati iz jutra.
- U Zadru, dne 17. listopada.
- Predsjednik stranke prava
Don Ivo Prodan.

Sila rušenja.

Na naš članak „tobožnji stožeri“ od 9 rujna, odgovorio je na 30 listopada gosp. Vicko Milić u „Narodnom Listu“ sa članom „sila rušenja“, pa se i mi smatramo u dužnosti, da taj njegov odgovor malo razsvjetlimo.

Dakle što smo mi rekli, da nam gosp. Vicko Milić poslje toliko vremena dolazi onom njegovom, te smo mi Hrvati zvanj brantili dualizam? Što smo mi rekli, da on dolazi braniti monarhiju proti našoj sili, koja da bi mogla porušiti današnji ustroj monarhije kao da bi mi bili velevlast od milijuna bajuneta i topova, milijarde novaca itd? Što smo mi rekli, kad i Ante Starčević tobože priznaje po gosp. Miliću dualistički ustroj monarhije?

Od svega toga ništa. O sili topova i bajuneta nismo ni proslavili. O programu Ante Starčevića ni mi rekli. A kad je tako, zašto gosp. V. Milić dolazi opet danas, poslje njihove primjene i naše odbivene pravaške adrese, da govori o sili s naše strane, a o priznavanju današnjih uredaba monarhije sa strane njihove, njegove i njegovih drugova? Zašto oni u ovo priznavanje upliče i koaliciju i riečku resoluciju, kad ih mi nismo ni u snu spomenuli? Zašto kad smo mi pisanje gosp. V. Milića pripisali jedino njemu, a ne nijednoj stranci, nijednoj koaliciji, nijednoj resoluciji?

Uzrok je na danu. Usprkos da mi pravaši ne govorimo o sili topova, o buñam i sličnim, uzprkos što se držimo ugovora i prisega, te zahlievam, da ih se i drugi drži, uzprkos što jasno govorimo i u našoj adresi o svemu tomu, gosp. V. Milić ih njegova stranka preko njega, čuti potrebu, da se još jednom pokažu realnim političarima koji računaju tobože sa činjenicam, sa zajednicom utemeljenom na ugovorima itd. itd. Oni, drugim čim ne računaju, a osobito ne silom kao pravaši.

A da to bjelodano pokažu, bez ikakve dvojbe, navadjaju tobož i činjenicu, da jedino pravaške novine baju o sili topova i bajuneta.

U istinu mora da je utvara služničko orudje, kad je tako preko svog klubskog predsjednika prislijena pozivati se ne samo u novinam, nego je i u saboru u svojoj cijelosti morala za njim klipšati, neka se ne bi ni posumljalo, da ona za

čim drugim teži osim pokorno služiti današnjem dualizmu, današnjoj uredbi monarhije. Gosp. V. Milić je u tom smislu razjasnio njihovu adresu, a ipak to nije bilo dosta: treba se još prati i preko onog slavnog pranja, o kojem smo mi već govorili. Za to ono veliko zakašnjenje.

A da se lašnje operu, služimo toj gospodi mi pravaši, naš program, naše pisanje i njihovo izmišljanje.

Nu gospod, se varaju. Jer njima se ne treba baš toliko prati, koliko oni cene; a po gotovo se varaju kad to čine tobož proti pravašima. Ta pravaši jasno i bistro govore što hoće, za čim teže. Pravaši u katalizme političke nevjeruju, pa se drže svog zakonitog kraja i hoće da se ugovori i prisega održe na korist naroda i ciele habsburške monarhije.

Jeli tu mogućnosti, da se i promisli na silu oružja, na silu topova i bajuneta, kojom da se ima srušiti današnja uredba monarhije?

Te mogućnosti nema, ali što to smeta ljude utvare, što gosp. V. Milića njezinog klubskog predsjednika, ako oni cene, da su dužni radi sebe ustati proti stranci prava?

U istinu ništa, jer njima nije do uspjeha narodnog, njima je da održe sebe i svoju utvaru, pa za to oni dok jedno misle, drugo pišu, a treće rade. I na taj način dospjeli su gdje im je veoma neugodno: nitko im ne vjeruje. Ni vlada, čijom se pomoći do sada uzdižaje, ni narod nad kojim se proti njegovoj volji šepire, ni njihovi saveznici, koji od njih nemaju koristi.

I kako rekosmo pred dva mjeseca, opejtujemo, da političari okupljeni u utvari, prem govore da su napredni i realni, nisu ni jedno ni drugo i za to ih narod ne može da shvati, a vlastodršci s njima i ne računaju, nego kad im se prohtije pozivati ih. A ako svi znaci ne varaju, to i utvara sama uvidja, pa za to izmišljanja proti stranci prava.

Ali eto vraga. Što stranka prava i ljudi stranke prava pripoviedaju, posve je jednostavno i za to razumu pristupno. A što je glavno činjenice sve to potvrđuju.

Mi kažemo, dualizam nije od vjekova, nego od godine 1867. Dualizam je narodima nametnut, i ne može se smatrati ni temeljnim ni vječnim stožerom monarhije. Svi su narodi sa dualizmom nezadovoljni, i svi se proti njemu bore. To dokazivaju neprestane krize u monarhiji, koje će uvijek trajati dok bude trajalo današnje uredjenje monarhije. Povjest nam dokaziva da u današnjem uredjenju nijedan narod nemože uživati ono što je njegovo, a osobito nemože biti ujedinjen i slobodan narod hrvatski. Naš narod, ne radi njegovog liepog obraza, nego radi njihove kože, ima za drugove u borbi Čehi, Slovence, Poljake, Rusine, Slovake, Srbe, Rumunje. Tih naroda je u monarhiji većina, i oni se bore za svoja prava kao i mi, pa je pitanje vremena preuredba monarhije, koja bi odgovarala snazi svih naroda.

Mi idjemo još i dalje pa kažemo, da je

ne samo u koristi monarhije preuredba današnjeg stanja, nego da ona postaje uprav pitanjem obstanka njezinoga, jer u času ratnih zapletaja, kako bi monarhija mogla biti jaka osobito na svojoj granici, kad bi tu bili nezadovoljni narodi?

Videć sve to, kao realni političari, hoćemo da naš narod razvije svoje sile u smislu te preuredbe, tako da se bori za svoje jedinstvo i slobodu. A tim prije hoćemo tu borbu i u tom pravcu, što se isto toliko sile zahteva da se postigne što stranka prava traži, koliko i ono što tobož zahtievaju političari soja gosp. V. Milića i drugova.

Radi toga smatramo ne samo dangubom svaku političku borbu koja idje za tim da današnje stanje podržava, nego je to i poniženje za narod, jer kad ovo stanje ne mogu podržavati vlastodršci koji su ga stvorili, zar da ga podržavamo mi, kojima je na štetu i propast?

Nije moguće da sve ovo ne uvidja gosp. V. Milić i njegovi drugovi u utvari, i oni još dalje u koaliciji. Ali njima kao da nije do toga stalo. Oni hoće vlast, pa bilo to i od Madjara ili od bilo koga, samo da tu vlast uzdrže, a narodu kako bilo.

Mi za tim ne idjemo, nego ne prepuštajuć nijedne zgrade koristne za narod, ni nijedne radnje koja bi u današnjim okolnostima narodu mogla pomoći, hoćemo da je njegova borba uprena prema preuredbi monarhije, koja ne može izostati.

Treba li za to topova, pušaka, za gosp. V. Milića jedinih sila rušenja?

Ne treba. Nego što je potrebno to je, da političari rade što govore, a govore što misle.

Nu to ne znadu gospoda od utvare, pa za to oni misle što ne govore, a govore što ne rade, a rade sve bez narodne svrhe, tako da se na svaki korak zapliću i ruže sebe i narod kojemu pripadaju. Svršavaju pak kako su svršili, da nisu ni pouzdani vladi, kojoj su prislijeni služiti, a nisu pouzdani ni narodu koga ne znadu zastupati kako treba. I za to su prislijeni prema vladi kao djeca opravdavati se radi svojih dječjih igrarija, a prema narodu izmišljati i do potrebe klevetati bolje od sebe.

Posljedice od svega toga sliede i po sebi, kako smo već naglasili: Neuspjeh hrvatske politike valja tražiti u prvom redu u onoj radnji političara, koja hoće da je tobož legalna, a nije nego služnička.

Kako gosp. V. Milić vidi i njegovi drugovi, koji se s njim „u običnu opazku“ ne slažu samo radi objasnjanja naroda, nami nije potreba sile bajuneta i topova, da rušimo što je nezakonito, jer to se ruši silom prilika i odporom raznih potlačenih naroda.

Medju potlačenim narode spada i naš hrvatski, pa se mi tješimo, da će to i vas narod uviditi, te se neće dati voditi od onih, koji su prislijeni služiti tlačiteljima, nego da će i on svoji odporom učiniti svojju, da se stožeri temeljitih služnika poruše, jer će imati udjela u preu-

redbi samo oni, koji su radili, da svaki narod bude gospodar na svomu, kako je pravo.

Uvjereni smo da za takovim gospodstvom teži narod hrvatski, pa će prema tomu i udesiti svoj rad. Govorio gosp. V. Milić što hoće politika stranke prava jest jedina narodna, uspjeha i u činjenicam opravdana, pa će narod napokon odvratići svoje lice od onih, koji mu slabe odporu snagu, i koji su, poslje raznih praznih demonstracija, prislijeni uvijek i uvijek prati se, samo da mogu služiti. Nego činjenica, da je danas i to njima uzaludno, ne samo prema narodu, nego čak i prema vlastodršcima.

A to je uspjeh one sile rušenja, bez bajuneta i bez topova, proti kojoj se gosp. V. Milić eto uzalud bori.

Političke vesti.

Hrvatska kriza. Madjari se nalaze u velikom škrpicu. Zadaje im mnogo brige njihova domaća kriza, a onamo ne znaju što bi i kako učinili, da se riješi i hrvatska kriza, koju su oni takodjer prouzrokovali. Založno je to, istina, kad Madjari mogu prouzrokovati tako često i krizu u Hrvatskoj, ali što ćemo, kad je tako. Više se nemaju u Hrvatskoj na koga osloniti. Koalicija ne popušta, Magjaroni nema, Rauch nema nikoga uz se, a frankovci su im sumnjivi radi Beča. Sada pomišljaju opet na to, da pošalju na Rauchovo mjesto Josipovića, jer da bi njemu prije nego Rauchu uspjelo predočiti narod za sebe i za zvučni njegov program, koji bi on izdao. Varaju se ljuto Madjari. Treba samo da ostanemo nepopustljivi i složni, pa će sve te krize jednom prouzročiti i temeljitu promjenu.

Kriza u Austriji. Iza ostavke dra. Zaučka izbila je na površinu jače kriza u njemačkom narodnom ministarstvu. Bienerth izjavio je kod svojega nastupa, da će djelokrug zemaljskih ministars, osim poljskoga odnosno galičkog ministra, ograničiti ili sasvim sistirati. To je očito ponukalo dra. Schreineru, da je vrlo rado primao, a kako neki njemački novinari tvrde, i sam incenirao izjave u prilog ne samo instituciji zemaljskoga njemačkoga ministarstva, već i svojoj osobi. Te izjave, koje su u zadnje vrijeme ućestale, nose na sebi i karakter protesta protiv velikog diela njemačkih zastupnika, koji smatraju njemačko zemaljsko ministarstvo štetnijom, nego korisnom institucijom. Osobito depeše njemačkih novina iz Češke izazvale su neugodan dojam radi svojih napadaja na zastupnike dra. Sylvestera i dra. Pergelta. Njima se predbacuje, da oni podupiru koaliciju samo za to, što hoće za sebe kupi portefeuille u rekonstruiranom ministarstvu. U zastupničkim krugovima drže, da je to djelo ministra Schreinerja i Hoehenburgera. Uz to su neki njemački novinari oprovrgli Schreinerov dementi, da on za te izjave nije ni znao. Tako sad stoji otvoreni sukob izmedju ministra Schreinerja i većine njemačkih zastupnika.

Povjestne crtice iz hrvatske prošlosti Šibenika.

Junačka smrt zadnjeg hrvatskoga kralja Petra Kačića.

U Ugarskoj poslje smrti kralja Ladislava (1095) nasliedio ga sinovac mu Koloman, stariji brat potjeranoga Posavskoga kralja Almoša.

U Hrvatskoj vladao je Petar Kačić. O kratkom vladanju tog zadnjeg hrvatskoga kralja, u tmini kojom je zastrta tadanja prošlost, da je bio moremo samo to izvjestno kazati, da je bio pravi i zakoniti kralj hrvatski, budući da tuđbini metačci i ugarski spomenici daju mu ovaj naslov.

O unutarnjoj uredbi, o plemenskim odnosjima na prama kralju, o raspoloženju naroda i crkvenih oblasti prama njemu, nije nam doprija ništa, osim kako su se odvijala, ako i kasnije, kakva suvremena izprava do onih, ako i utvrdjeni da je bio odabrao za prijestolnicu, kako utvrdjeni da je bio sredini zemlje, vjerojatno zato, da bi odavde lasnije odolievao suparnicim svojim, bi odavde lasnije odolievao suparnicim svojim, bi odavde lasnije odolievao suparnicim svojim.

Uprav, za te dobe Kriin bio je postao i državni osobite važnosti i ugleda, jer je postao i državnim i crkvenim središtem.

U jake vodeć lomu plav, mornarica za Mornara ruke breme vale, Kad ocean se tresu sav, Krepkoćom muzikom smjelo zvale,

U jake vodeć lomu plav, mornarica za Mornara ruke breme vale, Kad ocean se tresu sav, Krepkoćom muzikom smjelo zvale,

U jake vodeć lomu plav, mornarica za Mornara ruke breme vale, Kad ocean se tresu sav, Krepkoćom muzikom smjelo zvale,

U jake vodeć lomu plav, mornarica za Mornara ruke breme vale, Kad ocean se tresu sav, Krepkoćom muzikom smjelo zvale,

Nego i u toj pjesničkoj maštianji moglo bi se skrivati nešto povjestne istine, bud da je Petar Kačić sa svojim jakim i brojnim plemenom uzpostavio red i mir u hrvatskoj državi i ukrotio hrvatske velikaše, bud da su se i oni sami uvjereni bili, da je on jedini bio koji je mogao spasiti Hrvatsku od zadnje propasti, te mu se zato poklanjali od nužde, ako i ne sasvim i svi pokorili od dužnosti kao svomu hrvat kralju.

Bilo to ili drugo, za stalno je, da kroz cielu god. 1096. nije se došlo do rata izmedju Hrvata i Ugra, i da ovi zadnji nisu se povratili da predom Slavoniju, premda Kolomanu podje za rukom pobiediti Kumane i iztribiiti ih iz Ugarske.

I ako kroz tu godinu nije se vodio rat na Hrvatskoj zemlji, radilo se je naporno tajno i javno sa strane domačić izjadica pristalica kraljice Lepe, Hungarije i Venecije na konačnu propast hrvatskoga kraljevstva.

Početkom god. 1097. stojimo pred onim časom u hrvatskoj povjesti, kad će unutarnjim borbam iznemogla Hrvatska podleć kobnom udarcu dvaju velikih vlasti.

Da osujeti dušmanske spletke, i da odbije ugarsku navalu, za koju stigose mu glasovi da se na vas mah sprmda da osvoji Hrvatsku, kralj Petar Kačić u odsudnom času postavj svoje zadnje ufanje u svoju hrabrost te u mać i mišice vjernih Hrvata koji su voljeli domaćemu sinu nego tuđinu te ih okuplja oko Hrvatskoga stiega i podje s vojskom da dočeka Madjare na junačkom mezevu.

Kolomanov erdeljski župan Merkurij u travnju k. 1097. prelazi vojskom preko Drave u Hrvatsku. — Kralj Petar neće da se bori s madjarskom konjicom na ravnom polju, te tako Sla-

vonija i po drugi put pade Kolomanu u ruke.

Petar sada zakrič Merkuriju prelaz preko Gvozda. Na Petrovoj gori susrećose se obe vojske koja zametnuše bitku na smrt li život. Po teče krv potokom niz planinu; okrvavi se zemlja krvlju madjarskom i hrvatskom. Žestoka bila ta bitka, ali zalud junaštvo, gdje izdajice u potaji vrebale. Pristalice hrvatskoga kralja ostavise svoje redove; uzleboše se hrvatska vojska i počme umicati, a neki i biježati.

U očajnosti Petar kuša još jednom da okuplja razfrkane, da suzbija bijegunec, te na glavu mela al hrabre čete svojih vjernih pravi čudesa, sieće desno sieće lievo, a glave madjarskih vitezoava padaju odknutne, kano što pada zrelo voće sa potresnutog stabla, šaka ljudi nedoli prežitjoti sili.

Kralj Petar Kačić zadnji hrvatski narodni vladar boreći se za slobodu hrvatskoga naroda s vjernim svojim pokri krvavo razbiojše:

A stieg hrvatski — pokrov im bio... ali Koloman ne zavlada još Hrvatskom.

(Sliedi.)

Dr. Bilinski kandidat za ministra predsjednika. Prigodom pregovora između predstavnika i poljskog kluba i vojda „Slavenskog parlamentarnog udruženja“ pao je iz opozicijskih krugova predlog — kako javljaju bečke novine — nebi li se mogao inaugurirati kabinet sa sadašnjim ministrom financija drom. Bilinskim na čelu. O tom se predlogu povela navodno debata. Poljski zastupnici držali su se prema tom predlogu hladno. Cijela ova vjest vrlo je nevjerojatna.

Naknadni izbori u Trstu. Dne 13. t. m. vršit će se naknadni izbori zastupnika na carevinskom vijeću u trećem gradskom kotaru, koji je od 1907. do junja ove godine zastupao socijalista Silvio Pagnini. Prigodom zadnjih obćinskih i poljskih izbora, Pagnini je izstupio iz socijalističke stranke, položio je zastupnički mandat, a onda osnovao svoju vlastitu socijalističku „autonomnu“ stranku. Talijanska liberalna stranka, koja se je 1907., prigodom izbornog debacle, svečano „odrekla“ Beča, stupa sada opet na izbornu mezevo, jer se nada podrieti sa svojom kandidaturom kad se pocjepaše socijaliste. U ponedjeljak u podne, na izbornoj skupštini u kazalištu „Fenice“, proglasila je talijanska liberalna stranka svojim kandidatom dra. Giorgio Pitaoco, koji je već jednom zastupao Trst u parlamentu, a kojega danas smatraju ponajboljim stupom talijanske radikalne stranke. Pitaoco je također zastupnik na pokrajinskom saboru, a Legi Nazionale prava je duša. Pošto će se za III. mandat Trsta otimali i obje socijalističke stranke, dok će Stovenice posebnom kandidaturom afirmirati svoju brojnu moć, izborna će borba biti vrlo zanimiva. Možda će je najnapetije i nekom nastojanjem pratiti dalmatinski talijanaši, jer ih III. trščanski izborni kotar sjeda na propali „dalmatinski mandat“ i odnostni fiasko zadarskog načelnika dra. Zilotto.

Slavenska unija protiv Bienerthovoj vladi. Parlamentarna komisija slavenske unije prihvatila je predlog, kojim se konstatira, da ona sadašnjom Bienerthovom vladom ne može pregovarati, ali da će rado podupirati mirno rješenje krize. U pregovore stupit će slavenska unija samo s takovom vladom, koja će pružiti jamstvo za sistem podpune pravednosti za sve narode u državi.

Zakonska osnova protiv kućarenju. Ministar trgovine Weisskirchner iznio je ponovno zakonsku osnovu o kućarenju, koja je ostala u 19. sesiji carevinskoga vijeća neriješena. U uvoju je osnovi sadržana također nova odredba, koja se odnosi na bosanske kućare. Po toj odredbi ustanovit će se naredbenim putem, kako i u kojem bi se obsegu dozvolilo izvršivati kućarenje u Austriji pripadnicima Bosne i Hercegovine, koji imaju od boraničkih oblasti dozvolu za kućarenje. Takova dozvola za kućarenje u Austriji mogla bi se dati bosansko-hercegovačkim pripadnicima samo u tom slučaju, ako bi se u Bosni jednako postupalo sa austrijskim kućarcima.

Vječna kriza u Ugarskoj. Ministarsko vijeće je ipak postiglo jedan uspjeh, i to, da su se ministri međusobno sporazumili glede koncesija, koje zahtijevaju. Kossuth naravno još nije rekao svoju posljednju, nu on će po svoj prilici počekati, dok se Weyerle vrati iz Beča. Ako vladar pristane uz koncesije, onda će se i Kossuth primiti predloge ostalih ministara. Dok nezna, hoće li vladar pristati, da nešto Madjarima dade, dotle nije pametno, da si nauhuška protiv sebe stranku. Nu, kad jednom bude na čistu, da vladar pristaje na koncesije, onda će Kossuthu biti laglje doći pred stranku sa nekim konkretnim predlozima. Ministarsko vijeće razpravljalo je puna dva dana, a konac je bio taj, da se sporazumjeli, što će tražiti od vladara. To je tek na oko neki rezultat, jer za pravo vladar ne će da pristane na koncesije. Kad dakle Weyerle dođe pred kralja, te ga izvesti, da su već sada ministri jednodušni u tome — koliko traže, bit će kralj vanredno iznenadjen! To je za intencije vladare, koji traži izvršenje pakta bez ikakove protuslužbe, doista mala podpora. Prema tome ni zadnje ministarsko vijeće nije krio ni za korak pomaknulo napried, a niti promijenilo položaj. Madjarske 67-maške novine pišu jednoglasno, da je sada ključ krize u bečkom dvoru. Ako se vladar odlučit na koncesije, bit će kriza doskora riješena — ali bez ikakvih koncesija se ne da ništa učiniti.

Crna Gora i sastanak u Raconiggiu. U Crnoj Gori u dvorskim i vladinim krugovima podpunu su zadovoljnost sa rezultatom posjeta cara Nikole u Italiji, jer da je na tom posjetu bilo riječi o položaju Srbije i Crne Gore. Mishi, izmijenjene u Raconiggiu između ruskog imperatora i talijanskoga kralja, sjedinjene su, što se tiče Crne Gore i Srbije, u zajednički program ovih obadvoj velikih sila.

Uapšenje Tupalosa. Buntovni satnik Tupalos i njegov pratilac poručnik Dimulis uhvaćeni su, te su odmah zatvoreni. Obojica su bili u građanskih haljinama obučen, a uhapšenju se nisu ni najmanje oprli. — Uapšenje buntovnog oficira Tupalda i njegovog druga Dimulisa uspjelo je sasvim slučajno, uprav kada su se obojica spremali da se vrate u Atenu. — Tupaldos biti će proganjan jednino zbog političkog prekršaja. Smrtna je kazna za nj posve izključena.

Pomorsko-ribarski tečaj u Zlarinu.

U zadnjem saborskom zasjedanju zastupnik dr. Drinković podnio je upit ne vladu, da bi se pomorski tečaj, koji je do sada bio u Silbi, prenio u Zlarin.

Na ovaj upit podpredsjednik namjestništva g. Tončić odgovorio je sljedeće:

Na upit č. zastupnika dr. Drinkovića i drugova glede pomorskoga tečaja u Zlarinu, odgovaram, da je dalmatinski zemalji odbor od pismom od 15. novembra 1907. br. 10.406 pristao, da se u Zlarinu ustanovi pomorski tečaj mjesto onoga, koji je bio u Silbi, priznajući da je ovo mjesto podesno za takovu školu. Pokrajinsko je školsko vijeće svojim dopisom 10. januara 1908. br. 9.560 ex 1907, upozorilo zemaljski odbor, da bi premeštaj pomorskoga tečaja iz Silbe u Zlarin mogao uzrediti samo posebnim zakonom i zamolilo ga je da izjavi, je li sklon zato zastaviti zakonsku osnovu. Kad prispisje zatražena obavijest, pokrajinsko je vlast moći dalje razpoložiti u poslu*. Kad sam čitao, da je zastupnik naših vanjskih obćina Dr. Drinković učinio ovaj upit, bilo mi je osobito milo, a nije mi žao ni ono, što je namj. podpredsjednik g. Tončić na ovaj upit odgovorio.

Iz ovog odgovora svaki može razabrati, da o podignuću tečaja za pomorce u Silbi ne ima ni govora, a u isto doba ne može se poreći Zlarinu sve uvjete za takovu školu.

Meni je žao, da se ma koja škola u našoj zemlji zatvara, pa makar to bila i prosta pučka u najzabitnijem selu. S ovog razloga žalost me, da iskreno rečem i zatvor pomorskoga tečaja u Silbi. Poći dana iztraživati pravi uzrok, koji je doveo do zatvora te škole, to bi posao bio dug i dosadan. Svakako sa stečnim iskustvom mora da se okostimo.

Tečajevi za pomorce nijesu a niti mogu biti kojejkakove naučičke škole niti ljudi ili bolje momčuljci, koji su svršili te škole, mogu da traže mjesta ondje, gdje je određeno onima sa višim nautičkom izobrazbom, sa nautičkom školom.

Pomorski tečaj u Silbi uspevao je i cvao je, dok je bila obalna plovidba na jedru u jeku, ali od kada jedrenjace zamjenishe parobrodi, od tada ovaj tečaj počeo je sve to više nazodovati, dok nije došao do podpunog rasula sam po sebi.

Kad bi se osnovao pomorski tečaj u Zlarinu na istoj osnovi naukovno, kao što je bila za tečaj u Silbi, kroz malo godina, bez dvojbe, zadesila bi ga ista sudbina. Da se pako to ne zbude, ja mislim, da bi trebalo ostaviti se pukog oponašanja onoga, što se kod drugih država, radi u ovom pogledu i da bi se moralo posvegnuti za onim, što odgovara podpuno našim prilikama i što će imati trajna uspjeha.

Doduše naši Zlarinjanci preležnim dielom su pomorci i to mal ne izključivo na austrijskom Lloydju. Danas ih plovi svetom na ovim i drugim parobrodima dobar broj, tako da je teško naći parobroda, obalne i druge plovidbe na kojem ne ima po koji Zlarinjanac.

Ovi ljudi idu a svijet bez ikakova izkustva. Još ne dovrši treći razred pučke škole, a već sanja kako će se do malo dana ukrcati na „Sultana“, a onda na „Afriku“, „Briene“, „Oriona“ itd. i kako će on uživati u velikom svijetu. Doduše liepe misli u nevojnoj glavici. On pred sobom vidi samo ruže, ali one bez trajna. Nu što se ovim malimša dogodit? Netom je ostavio kućni prag i svoj mili „Fangoc“ te zaklonio Murterom Zlarin, obuze ge sjetat, čuti se sputan, a promišlja na sudbinu, što ga čeka u Trstu.

Mlad, neizkusan kao kakovo bravče, odvedu ga na veliki svjetski parobrod i tu ga prodaju ili kao malog od palube ili onog od kuhinje, a koji put i od makine. Svjetski parobrod zaživlja i krene iz Trsta u daleki svijet za 2 do 6 mjeseci, a moj ti mali Zlarinjanac na njemu, pa puklo kud puklo. Je li inteligentan, agilan, napreduje. Je li kukavica, slabič u duši i tielu propada i povrača se opet na svoj „Fangoc“ proklinjuć onoga, koji ga je u svijet odpremio bio.

Ovakvo svršavaju oni momčiči, koji imaju koga, da ih u svijet odpremi ili nekoga, koji ih u Trstu pričekat i spravi na daleki put. A ostali? Što njih čeka? Ribarski krok, osti i Bog mi te veselio.

Naši zlarinjani nisu samo vrstni pomorci, već u isto doba su vriedni ribari, dapače najvrstniji za zlmsko ribanje.

Kad upotrebljavam riječ Zlarinjani, neću tim da ubrojim kao Zlarinjana samo onoga, koji je rođen u Zlarinu, već sve one, koji pripadaju obćini Zlarinu kao i one, koji su joj nekad pripadali, a danas su se od iste odcepili, nu ipak ribarstva se nisu ostavili.

Zavirmo li čakom u zadnji popis pućanstva, vidimo da Zlarin broji 2180 stanovnika, Žirije 709, Kaprije 520, Prvić Luka 1428, Prvić Šepurina 1839, te dolazimo do zaključka, da obćina Zlarina broji 6676 stanovnika od kojih stalno ima 5 stotina pomoraca po svijetu razštrkanih i to u muženjoj dobi. Koliko je pak momčuljaka u nižoj i nježnoj dobi, koji se skitaju od nemila do nedraga, proganjeni, tućeni i zlostavljeni, to sam Bog može da zna.

Ustanovljenjem pomorskoga tečaja u Zlarinu pomoći će se doduše mnogo momčičima Zlarina, koji se budu posvetili pomorstvu. Nu mi moramo imati na pameti, da uz pomorstvo uzko je spojeno i ribarstvo. Zlarin broji 19 ribarskih ladja su 133 ribara: Prvić Šepurine 15 ribarskih ladja su 71 ribara; Žirije 32 ribarske ladje su 124 ribara. Dakle cijela obćina zlarinska broji 119 ribarskih ladja su 564 ribara. Osim ove ribarske flotije u obćini zlarinskoj imamo trgovackih većih i manjih jedrenjača 33 su 51 mornara, suviše 179 ladja za kutnju potrebu sa 379 ljudi. Po ovom u obćini Zlarin imamo 331 većih i manjih ladja su 994 ribara i mornara.

U prvašnje doba pripadali je obćini Zlarinu Krapanj i Zablacé. I novim dvama mjestima ribari i pomorci su u većini. Tako u Krapnju nalazimo 80 ribarskih ladja su 187 ribara i 99 ladja za kutnju potrebu sa 293 mornara. Krapanj broji ukupno 1197 stanovnika. Zablacé broji 482 stanovnika. Svi mužkarci su pomorci, tako da ima dana, kad u mjestu ne ima viditi odrasla čovjeka. Zablacé broji 2 ribarskih ladja su 8 ribara i 23 ladje za kutnju potrebu su 46 mornara. Komunikacije među Krapnjom, Zablacem i Zlarinom su dnevice, jer parobrod koji kreće iz Rogoznice svagdano tiče Krapnju-Zablacé i Zlarin jutrom na dolazku u Šibenik, a po podne na povratku za Rogoznicu. Tako isto parobrod što polazi iz Zlosela jutrom tiče Prvić Luku i Sepurinu te Zlarin a tako isto po podne na polazku iz Šibenika Zlarin, Prvić Luku i Sepurinu itd. Za Žirije i Kaprije stvar bi se dala lako urediti glede saobraćaja su malo dobre volje.

Kad bi se polazak ove škole ograničio na same momčiče današnje obćine Zlarina, te na nekad pripadajuća ju mjesta Krapnja i Zablacé ni nebi podpošto mogli dvojniti o uspjehu. Ovu bi školu polazili sinovi od 1248 obitelji ili tv ima 8355 stanovnika, koji su možemo reći izključivo ribari i pomorci. Osim mladića gornjih obitelja, ovu školu bi mogli pohadjati i sinovi roditelji iz Rogoznice, Primoštena, Vodice, Tribunja, Jezera, Tiesna, Murtera, Betioe i Zlosela, jer je između ovih mjesta i Zlarina parobrodski saobraćaj dnevnan, pošto parobrodi dolaze tičući sva ova mjesta u Zlarin na 8 sati jutrom, a na 2 i pol sata odlazi iz Zlarina, tičući i opet sva mjesta kao na dolazku.

Kako se iz ovoga dade razabrati, ovu školu bi mogli polaziti bez poteškoća sinovi pomoraca i ribara od Rogoznice do Murtera, a to je možemo reći predjela za pomorstvo i ribarstvo u našoj zemlji najvanzemlje ne samo za ljeto doba već i zlmsko ribanje, samo bi se pouka morala uvesti poludnevice i to od 9 sati do 1 sata po podne. Rekoh svoju u najboljoj namjeri, a Bože daj da što prije vidim oživotvorenu živu želju svih dobromislećih, t. j. da u Zlarinu budemo imali dobro uređenu pomorsko-ribarsku školu, prvu u carevini, na korist i procvat našeg pomorstva i ribarskog obrta, a poimeće bisera Jadrana spužva i korajla.

V. B.

Dopisi.

Primošten, 31. listopada.

Glavna skupština naše seoske blagajne bila je danas održana po dnevnom redu koji smo saobćili.

Predsjedao je Antun Bare podravatelji. Prisutni su bili svi članovi ravnateljstva i nadzornog odbora izim Jose Jurina, koji je odsutan na Rieci. Družinara bilo je 83 od 112 upisanih.

Predsjednik pošto se pomoli Bogu skupa sa družinjama predje na dnevni red.

1. Izvješće ravnateljstva: Tajnik čita izvješće u kojem upravitelja izvješćuje da ima drugova upisanih da do danas 112. Napominje drugovima, da se je pobrinulo zapitati uzorke na više mjesta za hranu, ali da ih svjetlovat drugove, da se nabavlja kod Zadrudnog saveza u Spljetu.

Tumači drugovima i razjašnjava što su blagajne i koja je moć blagajne, koja je uknjižena

na neograničeno jamčenje, te upozoruje drugove na red i točnost i ostalo kako u izvješću medju spisim čuvanu.

2. Izbor i imenovanje ravnatelja: Predsjednik kazuje družinjaram, da članovi uprave odredishe predložiti za ravnatelja don Jeru Jurina. Družinari prihvatishe svi bez da se je jedan protivio ovom izboru.

3. Izbor i imenovanje tajnika blagajnika za 3 godine. Tajnik Špiro se diže i predlaže drugovima, da bi on želio da bude imenovan njegovim zamjenikom jedan, koji bi vršio njegovu dužnost i uprav da bude imenovan za mjesto njega, a obećaje da će biti pri ruci budućem tajniku sve dokle ga nauči voditi knjige u redu. Predsjednik javlja, da se je bilo dvama ponudilo mjesto, ali da nije htio nijedan da se preuzme, zato predlaže da za sada ostane isti tajnik do nove skupštine, a pita drugove da uoblaste upravu da može privremeno kroz ove vreme naći jednog ili dva koji bi se imali izučiti u vođenju knjiga i računa blagajne. Drugovi pristaju na predlog predsjednika.

4. Proračun potroška za god. 1910. Odo-bravaju se za god. 1910. i to: za stan kuće K 60, za nagradu tajnika K 100, za pisarske potrebshtine K 25, za pozive skupštine K 8, za nepredviđene potrebshtine K 25, ukupno 218 K.

5. Ourediti, do koje svote može biti najviši dug družinara. Predsjednik javlja drugovima da pošto u prvog glavnoj skupštini koja je držana dneva 21. studenoga, ne bijaše određeno nego samo da može ravnateljstvo udjeliti zajam do najviše 300 K, ali da većina drugova dodosje i da zapitaše, da se stavi na dnevni red, da bi se morale posiviti svote zajma, a to prama imetku, kako se bude priličnije vidjelo upravi. Iza sporazuma zaključio se, da se dade družinjaram najviši dug od kruna 600.

6. Opomena na izplatu duga: Predsjednik opominje drugove, da se drže reda i da ima nekoliko obveznica, kojim je prošao rok, te pozivlje iste da plate ili barem da plate štogod i ponove redovitu obveznicu sa svojim jamcem. Pošto se odredjuje za podpisao ove skupštine Ive Marinov Opara i Stipe Perković, zatvara se sjednica.

Podgora, 5. studenoga.

Netom je Jakić pročitao „N. Jedinstvo“, odma je odletio u Spljet k Antoniju, da opovrgne onu vjest glede školske zgrade. A kako da Antonije ne učini svemožnom gospodaru po volji? A vrlo bi lako moglo štogod i kanuti. Mora da je nečiji osobni kredit spao na tanke grane, kada se tolika kopija lome za kukavnu najamninu od 750 K godišnjih, od kojih vlastnik ostaje tek jedna trećina. Ali ipak školska vlast ne bi se smjela toliko zauzimali, da spasi financijalno utopjenike, kada je to na uštrb zdravlju i čudorednosti siromašne djece.

Ne čudimo se Jakiću, što hvali svoju kuću, a tuđu omalovažava; nekoj je čeljadi svakuo sredstvo dobro, da dodje do cilja; u slast im bilo. Ali mi čemo izneti ono, što je Jakić hvalimice premućao. Njegova kuća, gdje bi imala biti škola, nema nego tri prozora na podnevu, te je stoga slabo prozračna, dočim dosadašnja školska zgrada ima šest prozora na tri vjetra, a sunca ima odkad grana, sve dok zapadne.

Jakić je još premućao, da se pred njegovom novom kućom ima graditi luka; dakle dok bude nekoliko godina trajala radnja, biti će vike i buke, da će ne samo omesti svako predavanje, nego će još dotični materijal smetati i zapriječiti djeci prelaz u školu. Kada pak bude luka dogradjena, ljudi sa više od 40 gajeta, leuta, bracara i trabakula prouzrokovati će još veće buku i smetnju. Jakić može s kojom kapljicom i ovo prividno dati pobiti, ali istina ostaje istinom, kao što se sunce danom nemože zakloniti.

Mnogi roditelji.

Spljet, 8. studenoga.

Naš se je Flachsman rodio u trostrukoju košuljici, kad je našao tvrđ šnac i puškaricu kod spljetskog klepeta. Ne čudimo se smjelosti i bezobraznosti beznačajnika Antonija, čije prodano pero hoće da pita javnosti bedastocama i neistinama, nego se čudimo magarečoj utrpiljivosti iste javnosti, koja jednom ne uštku prodanog brbljavca.

Da Flachsman držit i malo do svog ponosa, on bi iznio svjedodžbe svog usposobljenja, te bi uštkao jez jezike. Ali odkle Bože. Kada se nitko sa vladinog stola u saboru nije usudio da uzme u obranu Flachsmana, premda izazvani, to je jasan dokaz, da je istina sve, što je o njemu bilo izneseno na javnost. Zašto nisu uštkali zastupnika Trešića i dokazali mu izpravama, da ne govori istinu. Jok, iz zida se krv ne vadi. Uzeti u obranu Flachsmana može samo onaj, koji nema srca, koji nezna što je čovječiji ponos, koji neće da vidi, kako Flachsman sa učiteljima postupa. Ali tko ga je upoznao, taj se snebiva i objema rukama krsti,

Književnost i umjetnost.

Zbirka austrijskih zakona. Kao prvi svezak ove priručne zbirke izdao je najavljeni već prije „Obrtnički red“ priredjen od Dr. Henrika Glücksa, c. k. namjesniš, perovodje. Ukusno vezan u crno platno zapada 2.60 K te se može dobiti osim kod štamparije De Giulli i dr., također u svim knjižarama. — Kako je „Obrtnički red“ jedan od onih zakona, koji duboko zasiecaju u praktični život, te je poznavanje njegovo potrebno ne samo vlastima već i širim krugovima naših trgovaca i zanalija, preporučamo našem občinstvu ovu publikaciju.

„Obrtnički red“ sadržava kratak uvod, te sve uvedbene zakone obrtničkome redu, zatim tekst obrtničkoga reda kakav danas stoji na snazi i kazalo paragrafa. Orientacija je olakšana ne samo kazalom već i time što je kod svakoga paragrafa navedeno iz kojega zakona polječe. Tisak je čist i razgovietan. Ovo izdanje će dobro doći svakome i omogućivati našem trgovcu i zanatlju, da se brzo i lako informira u obrtnim pitanjima, koja ga zanimaju.

Hrvatska tiskara (Dr. Kratelj i dr.)
Vlastnik, izdavač i odgovorni urednik Josip Drezga.

Objava.

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, najskolji trgovcima i obrtnicima, da sam naučno doskora otvorili ovdje prvu ovakove vrsti na našem jugu.

Tvornica papirnatih vrećica

za trgovačku porabu.

Na to sam se odlučio i srazloza, što se je dosle iza ovakove stvari moralo naše občinstvo obraćati van pokrajine ipodupirati svojim novcem tudja poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica biti će uređena sasvim po zahtevima moderne tehnike i biti će snabdjevena sa onim raznolikim materijalom, što zasieca u ovaj obrt. Prama tomu očekujem, da ču u ovom podhvajtu bit izdašno podpomozhen t. j. počasćen cijenjenim naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić

trgovac i posjednik.

Restauracia „Sidru“

prvog reda

ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čast mi je obznantiti cijenjeno občinstvo, da se u mojem lokalu toče izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrijskano, bijelo, desert, refosco i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko. — — —

Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obskrbljena u svako doba toplim i mirnim jelom. — — —

Objed I. reda K 1; II. reda 72 fil.

Naznačiti mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnom masti.

Preporučuje se veleštovanjem

Strika Antun.

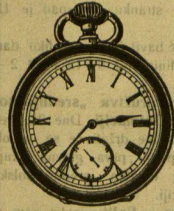
43—52

Restauracia „Sidru“

prvog reda

ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čudo industrije!

Samo 3 Krune 40 para
nikel anker-remontoir uru sistem Roskopf sa zaklopcem, liepim lancem, sa čvrstim 36-sata idućim anker-strojem, sa liepim kazalom, za sekunde stoji samo 3 K 40 p. 14-karatni zlatni prsten s pravim dijamantom samo 5 kruna.

Udova Marija Holczer

Krakov 63, St. Gertrudy 29.

Ilustrovani cenik sa više nego 1000 slika zlatnih i srebrnih stvari, na zahtjev badava i franco.

4—20

Svoj k svome!

Svim našim trgovcima preporuča se najtoplije

„Gospodarska sveža“

centrala za ukupnu kupoprodaju u Ljubljani.

Registr. zadruga sa ograničenim jamstvom. Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju Svetko Hanibal Škerl, Trst, Via Giorgio Galatti, Telefon 2110 Interban. Prodaje na veliko: grah, kupus, krumpir, žito, brašno, petrolej, ulje, slamu i t. d. 8—24

CEMENT

tvornice Portlandcimenta iz Splita, dobiva se kod mene i to uz cieni za 100 kg. franco obala Šibenik:

Za kolikoće sastojče se od 3 do 5 vagona po K 3-90.

Za kolikoće sastojče se od pol do 3 vagona po K 4-—.

Na male kolikoće po K 4-50, franco magazin.

Prazne vreće moraju se kroz rok od 30 dana franco nazad povratiti, inače račun 50 filira po komadu.

Jamčec za tačnu i brzu posluđu bilježim se sa

osobitim štovanjem

Sime Tarle,

trgovac.

16

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA

Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: obična, uresna, za šetnju, kazalište i plešove. Osim toga zastore, proširče, rukavice od kože itd., razumije se sve u cjelini čisti se sa

strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:

JULIO RAGANZINI

I. IX. Glavna ulica.

Šivači strojevi Singer

„66“

kupuju se samo u našim skladištima, koja su označena uvjek sa ovim znakom.

Ne treba se dati zavesti kroz druge oglase, koji imaju tu svrhu, da uz ime SINGER razpavaju već upotrebljavane strojeve ili one kojeg drugog proizvodu, pošto mi ne prepuštamo naših šivačkih strojeva preprodavaocima, nego ih izravno sami občinstvu razprodajemo.

Šibenik, glavna ulica.

10—10

Hrvati i Hrvatice!

■ Pomozite Družbu ■

Sv. Ćirila i Metoda

Veliko skladište gotovih odjela za gospodu

Saisona 1909—1910

Pio Terzanović * Šibenik *

Javljam štovanomu gradjanstvu, da mi je ovih dana pripjela od jedne glasovite krojačnice velika kolikoća gotovih odjela i kaputa za gospodu. Ova se odjela osobito odlikuju radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti ciena, tako da sam u mogućnosti svakom zahtievu udovoljiti.

Preporučujuc se bilježim se veleštovanjem

18. IX.—18. III.

Pio Terzanović.

Najzadnja moda!

Ciena vrlo niske!

I. hrv. tvornica voštanih sveća Vlad. Kulića u Šibeniku.

Hrvatska Vjeresijska Banka - Podružnica - Šibenik.

Bankovni odjel

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednime. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Dionička glavnica

— — — — K 1,000.000

Pričuvena zaklada i pričuveni K 150.000.

♦ CENTRALKA DUBROVNIK — — ♦
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Mjenjačnica

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplačivanje. Osjeguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

69—52